

W A L W E

ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS

wõimalikult igal reedel

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 11

Reedel, 3. märtsil 1922

2. aastakäik

Sisu: Suured mured. — Riigikaitse küsimusest. — Üks rewideerimise lugu. — Mis tulewikus ei tohiks korduda. — Puhastus koolis. — Veel kord eesõigustest raudtee ametkonnas. — Samasisuline kiri. — Rusuw ja ülekohtune nähtus. — Üks salakauba lugu. — Mis räägiwad arwud Wabadusristide annetamisest. — Awalik küsimus sõjaministrile. — Häbi. — Kiri toimetusele. — Korralagedus raudteewalitsuses ja välisministeeriumis. — Eksituse õiendus.

SUURED MURED.

Sel ajal, kui lõunast tulnud Eesti raha wägistaja, Saksa toores jõud purenes ja kui idast teine weriwaenlane, punane metslane, üle piiri Eestisse tungis, sel ajal oli neid väga palju, kes isiklisi mõnususid ja lõbusaid olemisi otsides ning enese tooreid kirgi kustutades, kohwikuid, kabareesid ja teisi lõbustuskohti täitsid, kes silmapilkiselt kättesaadawatest mõnususdest kõrgemat kätte püüda ei mõtelnud, ega otsekohestest isiklistest huwidest kaugemale wadata ei tahtnud.

Kuid väga wähe oli sel ajal neid, kes tõsiselt Saksa rõõwikuid takistama tõttasid, et nad kokku rõõwitud wabariigi warandusi wälja wedada ei saaks; veel wähem oli neid, kes esimestena idast tulejale wägistajale wahwalt wastu astusid.

Nüüd, neljandal Wabariigi aastapäewal jagati wälja autähed wahwuse ja sõjaliste teenuste eest tänuks ja auawalduseks neile, kes teistele eeskujuks olles waenuwäljal wägilastena wõitlesid, enese terwist, elu ja kõike oma olemist ohwriks andes oma rahwa ja kodumaa wabaduse ja iseseiswuse eest; ja neile, kes teistel aladel enese isikut ja enese perekonda unustades, ning kõrwale jättes kõiki muud, kõige oma olemisega kodumaa päästmise ja oma rahwa kaitsmise tööle andusid, selleks kõiki endi teadmisi, mõistust, oskust, annet, tahtejõudu, wastupidawust katkenemiseni kasutades.

Kuid kas olid tänutähe saajate hulgas ka kõik need, kes esimestena oma terwise ja elu wabaduse altarile wiisid, eeskuju andes tuhandetele teistele, kes veel kõhklesid? Kas on ka kõigi nende esimeste nimed esimestena autähe saajate hulgas, kes esimestena oma elu andsid oma rahwa ja kodumaa wabaduse eest, üles äratades uinuma

jäänud kangelase maha tallatud rahwa hinges?

Kas on Wabadusristi kandjate seas ka kõik, kellel wastawad teened ja kes seal mitte puududa ei tohiks?

Need on küsimused, mis tõsiselt tulewad wõtta, sest midagi ei ole olemas, mis nii raskelt meelt wõiks rõhuda, kui õiglusetus; midagi ei ole, mis nii hinge põhjani isikut haawaks, kui tunne ja teadmine, et õigust pole tehtud.

Kui meie tähele paneme, mis kirjutatakse demobiliseeritud rahwawäelaste häälekandja „Waba Eesti“ nr. 4 ja „Walwe“ nr. 10, wäärnähtustest Wabadusristide annetamisest, siis peame murega jälgima, et õiguse tunnet on Wabadusristide määramisel raskesti haawatud.

See õiglusetus, mis Wabadusristide määramisel ilmsiks tulnud ja milleks nii palju tõendusid olemas on, paneb otse kokkuma! Ei ole mitte ainult nende meeste teenuste peale ükskõikselt waadatud, kes esimestena wabaduswõitlusesse tõttasid, teistele eeskujuks olles ja neid enestele järele tõmmates, waid ka palju neid, kes oma wahwuse ja eneseohwerdamisega teisi wastupidamisele ja wägitegudele kihutasid ja kelle wahwus ning sõjalised teened wäärilist hindamist on leidnud oma kaaswõitlejate ja ülemise poolt, palju neid on aumärgita, autasuta jätud.

Kõige selle juures selgub veel koguni, et mitte ainult paljuid autasuta ja aumärgita pole jätud, kellel suur ja täieline õigus neid saada, waid, õiguse mõistet jalge alla tallates, on sarnastele isikutele autasu ja aumärke antud, kes kohwikuid, kabareesid ja muid lõbukohti täitsid sel ajal, kui tõsised isamaa pojad mittukümmendkorda tugewama metsiku waenlasega elu ja surma peale heitlesid; on antud inimestele, kellel

puuduwad teened, mis neid nende saamiseks õigustaks.

Selgub, et on inimesi kes jultunult oma käe wälja on sirutanud autasu ja aumärgi järele, mida nad ärateeninud ei ole, mille saamiseks neil õigust pole, millele nad mitmesugustel teedel ligi on pääsenud.

Sellepärast peame ühes Wene suure luuletajaga õhkama:

„Kristus päästis kelmi risti pealt,
nüüd on meil uus mure —

kes päästab Risti kelmi rinna pealt!“

sest kui Wabadusrist leidub selle rinnal, kellel puuduwad teened, mis õigustawad seda pühaduslikku aumärki kandma, siis tuleb niisugust isikut kelniks pidada ja senin, kui Wabadusrist niisuguse isiku rinda ehib on Wabadusristi pühaduslik wäärtus ja suur tähtsus hädaohus ning meil on suur mure: „Kes päästab Risti kelmi rinna pealt!“

Eesti rahwa ja maa wabastajate sõdurite maasaamist jälgides peame kurbtuse ja suure murega tähelpanema seda suurt ülekohut ja toorest õigluse mudasse tallamist, mis selle juures sünnib ja mida hulga näitustega tõendada wõime, kuidas sagedasti paremad maapalad igasuguste wõtetega nende eest kõrwaldakse, kellel esimene ja kõige suurem õigus neid saada ning kuidas neid koguni suurelt osalt maast täitsa ilma jäätakse; kuidas seal samad wäärnähitud korduwad, mis Wabadusriide määramise ja andmise juures ilmsiks tulid.

Ja tähelepanes kuidas igapäew Wabadussõja ohwitseride ja sõdurite eesõigusi kohasaamises riigiasutustes, ignoreeritakse — waldab meid suur mure Eesti tulewiku pärast. Sest kui riigis ei panda piinlikult õigluse peale kõigesuuremat rõhku, ega täideta mis pühalikult tõutatud, kui õigusetunne iga sammu peal raskesti kannatab, **kui rahwa tahtmine: „luua riiki mis rajatud õiglusele ja seadusele ja wabadusele,“** ainult paberile jäätakse, siis walmistakse ette olukorda, mis kaswatab meie weriwaenlasele suuri lootusi meie waldamiseks.

Suurt muret sünnitab ka see kurb nähtus, et meil on inimesi wolitatud ja walitud, kellel puudub rahvusline tunne ja arusaamine rahwa hinge õrnematest tunnetest, mida tõendab Tallinna linnawolikogu otsus selle mehe mälestuskuju alale jätmises „Wabadusplatsile,“ kes Eesti rahwa kahe sajaks aastaks uuesti metsikute wägistajate ja orjastajate kätte paiskas, kui rahwale Rootsi poolt juba õigluse ja wabaduse kiired ligi pääsema hakkasid; samuti ka Sõjaministeeriumi andeksandmata tegu, kes sundis mehi, kes wabaduse eest endi werd

ohwerdanud, autähti wastu wõtma selle orjastaja kuju all. Rahwuslises õigluse riigis peab olema ka soe rahvusline ja kindel õigusetunne walitsmas. Teisiti see olla ei wõi ega tohi.

RIIGIKAITSE KÜSIMUSEST.

(Järg. Waata „Walwe“ nr. 10.)

Oma waadete ja tegewuse kaitsemisel läheb aga k.-m. Soots weel kaugemale ning nimetab kindla rahwustunde nõudmist wäejuhtidelt — poliitika wiimiseks sõjawäkke.

„Meie ei ole mitte pärinud,“ — kirjutab ta, — „missuguse poliitilise rühma poole keegi wäejuht hoiab; täidab tema oma kohusi ausasti, siis on tema poliitilised waated tema kodune asi.“

Nii siis, Eesti Wabar. sõjam. on Eesti sõjawäkke tee awanud kõigile: monarhistidele, föderalistidele, autonomistidele ja kommunistidele, — kõigile, waatamata nende poliitiliste waadete peale, kui nad siin aga „oma kohusi ausasti täidawad.“ Ta on unustanud, et need herrad ainult paar aastat tagasi Eesti Wabariigile waenulikkude wägede ridades teenisid, on unustanud seda, et mõnel neist (näit. alampolkownik Sikka'l) käed Eesti rahwa werega määritud; on unustanud seda, et Eesti Wabariik on rahvusline demokraatiline riik — rahwariik selle sõna tõsisemas mõttes, on unustanud seda, et Eesti sõjawägi on rahvusline kaitsewägi — rahwawägi — ja et selle tõttu ainult need Eesti wäejuhtideks, Eesti ohwitserideks wõiwad olla, kes oma kõige kallimaks, oma kõige pühamaks waraks oma kodumaa eseseiswust ja temas walitsewat rahwa poolt maksma pandud riigikorda peawad.

Herrad Tõrwand, Sikka, Oinas, Parw ja Co. on aga ennast meile kõige raskemal ajal meie waenlastena ülesnäidanud ja olugi, et nad praegu siin, wõib olla, korralikult oma kohusi täidawad, ei saa meie siisiki nende jäämisega meie sõjawäkke leppida, sest kes julgeb nende eest wastutust oma peale wõtta, et nad tulewikus parajal ajal jälle meie waenlaste poole üle ei lähe, et nad praegugi meie waenlaste kasuks ei tööta?!

Kordan — nende teenistuses pidamine on kardetaw mäng, mis meie noorele riigile saatuslikuks wõib saada, ning meie riigikaitse korralduse õigele ja kindlale jalule seadmiseks on eestkätt tarwilik nende „überpööranud“ renegaatide lahkumine meie sõjawäest. Sarnaseid selgroota lands-

kuuchte, kes täna siin, homme seal, kus aga kasulikum, walmis on teenima, meie ei tarwita, ja nende koht ei tohi olla meie sõjawäes. Nende lahkumise nõudmist on aga asjata sõjawäkke poliitika wiimiseks tembeldada, sest wiimasega pole sellel nõudmisel mingit ühist, waid seda sunnib meid tegema ainult lihtne, selge ja arusaadaw põhjus — meie riigikaitse olgu usaldatud nende kätte, kes selle usalduse wäärilised, kes selle usalduse meie iseseiswuse rajamisel oma tööga ja tegewusga ära on teeninud. Kunagi ei wõi aga rahwa usalduse wääriliseks need saada, kes meie rahwale tema kõige raskematel katsumispäewadel wõõraks jäid ja, wähe seda, kes neil raskele päewadel isegi weel meie rahwa waenlaste leeri üle minnes meie rahwa wastu töötasid...

Edasi. — K - m. Soots põhjendab nende meie wabadussõja ajal wõõrastes wägedes teeninud ohwitseride wastuwõtmist meie sõjawäkke ja wastutusrikaste kohtade peale määramist sellega, et meil on wähe kõrge- ma ja ka rahuaegse sõjawäe haridusega ohwitserisid, kelle kohuseid sõjaaegse lühendatud kursusega sõjakooli lõpetanud ohwitserid täita ei suuda. Neid wiimaseid ei loe k.-m. Soots üldse kohaseks rahuaia teenistuseks, sest „nendel lipnikkude kooli lõpetanud ohwitseridel oma kooli põhikirja järele rahuaia teenistuse peale pretendeerimiseks õigust pole,“ waid ainult „teiste puudusel tuleb neid pidada.“

Kas on siis tõesti nii suur wähe rahuaegsete ja sõjaaegsete ohwitseride sõjaliste teadmiste wahel, iseäranis kui arwesse wõt- ta wiimaste hulgast eriti wanemaid ohwitserisid — kaptenid, alampolkownikuid ja polkownikuid, kes nii suure ilmasõja, kui ka meie wabadussõja mitmesugustel kohtadel teenides läbi teinud? — Waewalt küll. Sest kuigi sõjaaegse lühendatud sõjakooli kursuse lõpetaja ohwitser seal märksa wähemad sõjalised teadmised omandas, kui seda on rahuaegses sõjakoolis omandanud rahuaegne ohwitser, — oli tal siiski 2—3 aastat ilmasõjast ja hiljem meie wabadussõjast osa wõttes wõimalik oma puudulikke teadmisi tegewas teenistuses praktika peal täiendada ning sel teel rahuaegse ohwitseriga teadmiste poolest wääriliseks saada. Sellepärast on ekslik ohwitseride sõjalisi teadmisi ainult selle järele hinnata, missuguse sõjakooli nad lõpetanud on, waid nende sõjaliste teadmiste hindamisel tuleb eest- kätt ohwitseride teenistuskäiku, isiklikke omadusi ning üldist hariduse- ja arenemise tasapinda silmas pidada.

Meil on ju wabadussõda seljataga, mis selgesti näitas, et sõjaaegsed noored ohwitserid julgesti wanemate rahuaegsete ohwitseride kõrwal wäärilistena oma kohut täita suudawad. Olgu tähendatud näituseks, et sõjaaegne ohwitser kapten (praegu polkownik) Parts wabadussõja algusel oma isiklike omaduste ja sõjaliste teadmiste tõttu paari kuu jooksul soomusrongide diwiisi ülemaks tõusis, oma seljataha wähe- mate kohtade peale nii mitmetki wanemat rahuaegset ohwitseri jättes. Ja teenides soomusrongide diwiisi ülema koha peal suutis polk. Parts kogu wabadussõja kestes kõige paremate tagajärgedega wõistelda teiste diwiisiülematega — kindralitega, olgu et wiimased rahuaegse sõjakooli lõpetanud olid ja neil paarikümne aastane teenistuskäik seljataga oli. Samuti wõistlesid sõjaaegsed ohwitserid polguülemate kohtadel heade tagajärgedega samasugustel kohtadel teeniwate wanade rahuaegsete ohwitseridega. Nägu koguni kindralstaabi ohwitseride kohtadel, nagu kindralstaabi walit- suse operatiiv-osakonna ülemana, diwiisi staabi operatiiv-adjutantidena jne., suut- sid noored sõjaaegsed ohwitserid kiidu- wäärt oma kohuseid täita, nagu seda tõen- dawad neile annetatud Wabaduse Ristid iseäraliste sõjaliste teenuste eest. Ja mere- jõudude juhataja staabiülema kohal sai noor sõjaaegne ohwitser nooremleitnant Warma sama hästi, kui koguni mitte paremini, oma kohustega toime, kui rahuaegne wana mere- wäe ohwitser ja end. Wene admiral Nepe- nini staabiülem — kapten Salza.

Sarnaseid näitusi wõib tuua palju, kuid ehk aitab nendestki, et järeldada, kui üle- kohtune on sarnane järelnõmlemata ohwitseride liigitamine sõjaaegseteks ja rahuaeg- seteks. Ning sellepärast on k.-m. Sootsi wäide, nagu ei kõlbaks sõjaaegsed ohwitserid oma wäheste teadmiste tõttu kõrge- matele kohtadele, kahtlemata äärmuseni liialdatud, sest igatahes kolmele ohwitserile eelpool nimetatud nelja „meeleoluhaige“ seast wõib igal ajal sõjaaegsete ohwitse- ride hulgast asetäitjaid leida, kes nende ko- hustega mitte halwemini toime ei saaks, kuna ülejäänud neljandama „meeleoluhai- ge“ asemele täiesti kohane oleks üks praegu reserwis olev rahuaegne ohwitser, kes ennast meie wabadussõja ajal oma teenis- tusega kõige paremini attesteeris. Neid oh- witserisid wõime meie tarbekorral nime- tada.

Kõige sellega ei taha meie aga sugugi ütelda, nagu wastaks meie ohwitseride (nii sõja- kui ka rahuaegsete) sõjalised teadmi- sed praeguse aja nõuetele, — ei, kaugeltki

mitte, ning meie sõjaministeeriumi üheks lähemaks ja tähtsamaks ülesandeks peab olema kogu meie sõjawäe juhtiwa koosseisu sõjaliste teadmiste tõstmise korraldamine, ka kõrgemad wäejuhid juure arwatud. Sest hinnates meie wäejuhtide tegewust wabadussõja ajal, ei tohi meie ka seda tähelepanemata jätta, et koguni meie ülemjuhatus alati oma ülesannete kõrgusel ei seisnud.

Seega kordan: Täiesti lubamata on meie ohwitserkonna teaduslise tasapinna tõstmiseks tumeda minewikuga ja kahtlase rahwustundega ohwitseride (kuigi wanemate, rahuaegsete ja eriharidusega ohwitseride) teenistusesse wõtmine meie sõjapäike, waid meie ohwitserkonna teaduslise tasapinna tõstmiseks tuleb meie wabadussõjast osawõtnud ohwitseridele (ka kõrgemad wäejuhid juure arwatud) leida ja korraldada võimalusi oma sõjalise hariduse tõstmiseks ja täiendamiseks ning sõjalise erihariduse omandamiseks.

See on õigem ja otstarbekohasem tee ning rahwa enamusele wastuwõetaw. Ja sel teel pääsime meie ka nendest muulastest-eriteadlastest meie sõjawäes, keda meie senini wastawate sõjawäelaste-eriteadlaste puudusel oma sõjawäes pidama oleme sunnitud...

2.

Üks wiltsamatest ja labasematest poleemilistest wõtetest on kahtlemata wastase kahtlustamine pahatahtlikkuses. Seda wõtet tarwitab aga kahjuks siiski ka k.-m. Soots oma wastuwäiteartiklis, lõpetades „Postimehes“ ilmunud artikli arwustamist

Tema kirjutab:

„Lõppude lõpuks peab ikkagi ütleva, et „Postimees“ suure hulga sõnu maha räägib, kuid omalt poolt mingit konkreetset riigikaitse kawa ette ei pane, ja sellepärast ei saa seda kirjutust asjalikult wõtta, waid seda tuleb pidada mingisuguseks poliitiliseks wõtteks isiku poolt, kellel wastutuse tunne puudub oma sõnade tagajärgede eest. Asja enese pärast aga oleks wäga soowitaw, et keegi teisiti mõtleja esineks väljatõttatud konkreetse riigikaitse plaaniga ja sõjawäe organisatsiooni kawaga. Siis wõiks seda arutada igast küljest. Kahjuks aga ei saa keegi lõöksõnadest kaugemale.“

— Ajakirjanduse tähtsamate ülesannete hulka kuulub teatawasti ka riiklises ja seltskondlises elus ettetulewate wäärnähtuste arwustamine ja rahwa ning üksikute isikute waadete ja arwamiste awaldamine nii riik-

listes kui ka teistes tildise tähtsusega küsimustes, — on ju ajakirjandus õieti rahwa elu, arwamiste ja waadete peegel. Kui nüüd ajakirjandus teatud wäärnähtust arwustades ka üksikasjalisema konkreetse ettepanekuga selle wäärnähtuse kõrwaldamiseks wõi parandamiseks ei esine, ei tähenda see aga sugugi mitte, et see arwustus sellepärast asjalik ei ole ja et teda sellepärast tähele panna ei tarwitse, — ei, sugugi mitte, — asjalik wõib ta siiski olla, ja need, kellest asi oleneb, kui nad wähegi üldisest huwidest lugu peawad, on kohustatud ka seda arwustust asjalikult wõtma ja teda igakülgselt läbi kaaludes teed paremuse poole otsima.

Sellest lihtsast tõest ei näi aga k.-m. Soots aru saawat, nagu seda need eelpool tsiteeritud read tõendawad. See on nähtus, mis ei rõõmusta. — Kurwem on aga weel, et need read ka tõde ei sisalda, sest lõöksõnadest on ikka kaugemale saadud.

Nii esines end. Daani wabatahtlikkude pataljoni ülem polkownik Borghelin läinud aastal sõjaministrile üksikasjalisema riigikaitse korraldamise kawaga, mis aga kahjuks tõsisemat tähelepanu ei leidnud. Enne seda — 1920. aasta detsembri kuul pööras end. merejõudude juhataja aseadmiral Pitka wabariigi walitsuse poole kahe märgukirjaga, esinedes samuti ettepanekuga meie riigikaitse korraldamise alal, kuid see ettepanek ei leidnud ka kõige vähematki tähelepanu, sest üksikasjalisemat riigikaitse korraldamise kawa, mida aseadmiral Pitka oma märgukirjades nende täiendamiseks pakkus, tema käest keegi isegi läbiwaatamiseks heaks ei arwanud küsida. Need märgukirjad on wäga hästi teada ka k.-m. Sootsil, sest nende järele refereeris ta aseadmiral Pitka arwamist meie riigikaitse korraldamise küsimuse kohta (waata „Kaja“ nr. 295. l. a.), kuid üksikasjalisemat riigikaitse korraldamise kawa pole ka tema aseadmiral Pitkalt läbiwaatamiseks nõudnud, mida aga isik, kellel riigikaitse korraldamine tõsiselt südame peal, k.-m. Sootsi asemel kahtlemata igatahes teinud oleks.

Toon siin need märgukirjad, mis kahtlemata tõsisemat ja laialisemat tähelepanu ära on teeninud:

Eesti Wabariigi Walitsusele.

„Praegust wabariigi rasket seisukorda tähele pannes, wõtan omale wabaduse walitsuse poole pöörata järgmiste ridadega:

Aastasadade eest rööwisid pealetungijad Eesti rahwalt, teda weresse uputada püüdes, tema wabaduse, ja alles nüüd läks

temal korda toibuda ja oma wabadust tagasi wõita, raskeid wereohwrid kandes. Ühes wabaduse ja iseseiswuse kättevõitmisega wõitis Eesti rahwas omale ka demokraatlise riigikorra. Oma wabadust, iseseiswust ja demokraatlist riigikorda alal hoida ja kaitsta on rahwa otsekohene ja püha kohus. Kui rahwas loiuks ja ükskõikseks jääb ja oma kohusest ei hooli, siis kaotab ta warem ehk hiljem need kallilt wõidetud kallid warandused. Rahwale ei ole mitte üksi suurewäärtuline tema iseseiswus, waid veel suurema wäärtusega demokraatline riigikord. Eesti wabadussõda ei olnud mitte üksi sõda Eesti rahwa wägistajaga — Wene riigiga, waid ka sõda ühe kihi diktatuuriga; oli sõda ühel ajal wälimise ja sisemise waenlasega. Eesti wabaduswõitlejate lipukiri oli: „Iseseisew demokraatiline wabariik“, aga ei mitte kihiline diktatuur, kommunistiline ega monarhistiline riigikord. Wäliswaenlast sai sunnitud Eesti iseseiswust tunnistama ja rahu tegema, aga sisemise waenlasega kestab wõitlus edas. Selle sisemise waenlasega wõitlemine wõib aga kergesti uue wõitluse wäljaawatleda wäliswaenlasega. Senikaua kui demokraatlise riigikorra waenlased kultuuriliste abinõudega wõitlewad, ei ole Eesti Wabariigile ega tema demokraatlikele riigikorrale see wõitlus mitte kardetaw, aga niipea kui nemad sõjariistus wõitlust algawad, siis wõib see wõitlus Eesti demokraatlikele Wabariigile lõpu teha, sest demokraatlike riigikorra waenlastel on praeguse Wene nõukogude riigi täieline poolehoid ja igasugune toetus. Kodusõjas wõidab aga see pool, kellele wäljaspoolt kiire ja tugew sõjaline jõud abiks tuleb ja kellele suurt rahalist toetust antakse. See pool on Eestis kommunistid, kuna demokraatlike riigikorra poolehoidjatele wäljastpoolt ei tugewat rahalist toetust, ega kiiret ning tugewat sõjalist abi ei anta.

Niisugusel korral, kus Eestis kodusõda lahkti puhkeb ja kus Wene kommunistid Eesti kommunistidega ühendatult wiimaste firma all Eestisse tungiwad, ei wõi ka wälise diplomaatilise abi peale mingisugust lootust panna, sest niisugusel korral on diplomaatia wõimetu.

Wene nõukogude riik ei julge mitte otsekoheselt rahulepingut murda ja Eesti kallale tungida, sest see kihutaks ülesse tema wastu terve maailma ja pahandaks ära ka tema poolehoidjad tööliste organisatsioonid teistes riikides. Aga häwitada Eesti demokraatlist Wabariiki Eesti

kommunistide rewolutsiooni lipu all on Wene nõukogude riigil hõlpsam.

Sellest seisukohast wälja minnes on tarwis tugewat demokraatlike riigikorra kaitsjat jõudu, mis demokraatlike riigikorra julgeolekut täiesti kindlustada suudaks. Niisugust kaitsjat jõudu meil ei ole, sest harilik sõjawägi seda ei ole, ega ei saagi olla.

Sellepärast on asjata suurt seiswat sõjawäge pidada, mis peale ülejõu käiwate kulude pealegi demokraatlike riigikorra kukutamise toetajaks wõib muutuda. (Tuletame meelde Tallinna Eesti polgu punaseid rooduseid 1917. aasta lõpul ja 1918. aasta algul.) Seisew sõjawägi peaks minimumini vähendatud saama, jättes ainult tehnilised wäeosad ja vähendatud löögiosad; ning wäeosade kaadrid, et tarbekorral rahwawäelastest, kes aeg-ajalt sõjalisi harjutusi oma ringkondades asuwates wäeosade kaadrites tegema peawad, korralikku sõjajõudu luua wäliswaenlase wastu.

Demokraatlike riigikorra kaitseks on aga tarwis seda riigikorda toetawaid kodanikke organiseerida, s. o. luua sõjaline jõud demokraatlikest kodanikkudest, peasjalikult nendest, kes wabadussõja tulest läbi käinud, kes teadsid, mille eest nad wõitlesid ja teawad mida neil kaitsta on.

Niisugustest wabatahtlikest sisemisest kohusetundest läbiimbunud kodanikkudest organiseeritud riigikorra kaitse ei ole riigi majandusele mitte koormaw, waid wõimaldab pealegi riigile kulukat seiswat sõjawäge minimumini vähendada, olles kui sõjaline organisatsioon alati walmis ka wälise waenlase wastu astuma ja bilisatsiooni katma.

Selle riigikorra kaitse hoiu alla tuleks anda kõik Wabariigi sõjariistade ja sõjamoona ladud ühes tankidega ja soomusautodega.“

Kui Wabariigi walitsus minu ettepanekuga nõus on, siis olen ma walmis tähendatud riigikorra kaitse kawaga esinema.

Tallinnas, 17. detsembril 1920.

Eesti Wabariigi walitsusele.

„Eesti Wabariigi majandusline seisukord on katastroofiline ja see sunnib mind veel kord wabadust wõtma, walitsuse poole pöörata järgmiste ridadega, eilasele kirjale täienduseks:

Sõjaministeeriumi wäljaminekud on ülimalt suured, nende vähendamine paratamata. Ja neid wõib palju vähendada, ilma et riik selle läbi hädaohtu lan-

geks, kui demokraatlike riigikorra kaitseks kindlad demokraatlikud kodanikud wabatahtliselt kaitsejõuks organiseerida ja kui Eesti iseseiswuse kaitseks wälise waenlase vastu ainult tehnilised wäeosad, wähenatud löögiosad ja wäeosade kaadrid alale jäetakse.

Praegune Wabariigi sõjalaewastik on sõjaliselt null. Sõjaliselt mõttes, merejõudusid meil praegu ei ole, aga merejõudude kulud on siiski olemas.

Mispärast tehakse neid kulusid? Olgu ometi selge, et kui ei ole merejõudusid, siis ärgu olgu ka mitte merejõudude kulusid.

Kui Eesti Wabariik sisemiselt kõwa on ja demokraatline riigikord kindlustatud, siis ei ole maa, weel wähem mere poolt, praeguse waenlase poolt hädaoht nii suur, et tõsiseid merejõudusid peaks looma ja alal hoidma, mis sõjaliselt midagi kaaluks, mille ülewalpidamine aga Eesti rahwal üle jõu käiks.

Sellest seisukohast wäljamineks tuleks ajast maha jäänud kulukad sõjalaewad ära müüa, merejõudude staap likwideerida ja nende asemel Tallinna kaitseks merekindlused korda seada, et need kaitseõuetele täiesti wastaks. Merede walitseja Inglise rahwa huwisid tuleks Eestis suurendada, mis mere poolt meid parem kindlustaks, kui meie merejõud, mida meie rahwas kunagi wastawalt luua ja alal hoida ei suuda.

Wabariigi piirisid ja randasid walwab sõjawägi. See on aga täiesti ebakohane. Sõjawägi, mis piiriwalwe kohused täidab, ei ole mitte enam sõjawägi. Piiriwalwe teenistuses läheb sõjawägi sõjaliselt alawäärtuliseks ja saab demoraliseeritud.

Piirisid ja randasid ei wõi aga praegustel oludel mitte awada; kui seda teeks, siis jookseks riik kõige tähtsamatest toidu ja tarbeainetest tühjaks ja rahutused häwitaks riigi. Sellepärast on tarwis luua eri ranna- ja piiriwalwe, mis agentuuride wõrgu korraldamise läbi wäga suurearwuline ei pruugi olla.

Agentide wõrgu peab aga salakaubawedu ise ülewal, sest kui kõik kättesaadud salakaup agentidele anda, siis ei tarwitse nende ülewalpidamiseks mingisuguseid kulusid teha.

Riigi tehased, iseäranis sadamatehased ei too riigile kasu, waid kahju, sellepärast tuleks need eraettewõteteks muuta. Riigi kaubalaewastik, mis sõja tõttu loodud, tuleks eraettewõtte alusele wiia, midu saawad nad suuri kahjusid riigile

tooma, kuna wõistlus laewanduse alal kibedaks muutub ja riikline ettewõtte ei suuda kunagi eraettewõttega wõistelda ilma kahjusid kandmata."

Tallinnas, 18. detsembril 1920.

Joh. Pitka,
Tagawara aseadmiral.

Nii need erilise tähepanu wäärilised märgukirjad. Kuid ka ajakirjanduses on meie riigikaitse korraldamise alal ettepanekuid tehtud. Nii ilmus 1920. a: detsembri kuul „Päewalehes“ A. W. sulest pikem artikkel: „Meie sõjawäest ja praegusest riiklisest seisukorrast“, milles järgmise ettepaneku meie sõjawäe korraldamise alal leiame:

„Eesti wabariik on noor riik, tema ajalugu on ainult paari aasta pikkune, — seega ei wõi meil riiklises elus weel omapäralisi kindlaid, tagajärjerickeid ja läbikatsufud kogemusi olla. See on maksew ka meie sõjawäe korraldamise kohta ja sellepärast oleks meie walitsus ja wäejuhatus demobiliseerides sõjawäge ja teda rahuaja nõuete kohaselt korraldades, pidanud tähele panema teistes wanemates Euroopa wäkeriikides tehtud sellesarnast tööd, eriti nende riikide sõjawäe rahuagest korraldust.

Selles suhtes on meile wäga õpetlik Greeka sõjawäe korraldus enne suurt ilmasõda, aastatel 1904—1907. Sel ajal oli Greekamaa wälise julgeoleku mõttes ligikaudselt samasuguses seisukorras kui Eesti wabariik, kuna tema lähemaks naabriks oli suur, rahutu, poolmetsik ja poliitiliste, rahwusliste ning usuliste kirgede möllus keew Türgimaa; ka kannatas Greekamaa sel ajal raske majanduslike kitsikuse all. Sellepärast on wäga huwitaw ja tähtis tema sõjawäe selleaegset korraldust lähemalt tähele panna.

Greeka sõjawäe üleüldine arw kõikus kuni 1906. aastani 22 kuni 27 tuhande sõjamehe wahel. (Olgu siin wõrdluseks tähendatud, et 16. nowembril 1918 — enne sõja algust nõukogude Wenemaaga — Ajutise Walitsuse poolt Eesti rahwawäe koosseis 25 tuhande meheliseks määrati.) Greeka sõjawägi seisis koos 12-st jalawäepolgust, 6-st kütipataljonist, 3-st ratsawäepolgust, 3-st suurtükikäepolgust ja 3-st inseneripataljonist, mis kolme diwiisi oli kondatud. Iga diwiisi koosseis oli järgmine: neli jalawäepolk, kaks kütipataljoni, üks ratsawäepolk, üks suurtükikäepolk ja üks inseneripataljon, — kokku 14 pataljoni jala-

wäge, 6 eskadroni ratsawäge, 8 patareid suurtükiwäge ja 3 roodu inseneriwäge; peale selle veel vähemad tähtsuseta osad. Seega wastas selleaegne Greeka sõjawägi oma taktiliste üksuste arwu ja jaotusega ligikaudselt meie sõjaaegsele sõjawäele. Kuid äärmine iseäralus, mis Greeka sõjawäeosasid nii Eesti sõjawäeosadest kui ka teiste riikide sõjawäest eraldas, oli nende täiesti omapärane koosseis. Nii seisis Greeka jalawäepolk enne 1906. aastat koos kolmest pataljonist, millest olid täielise koosseisuga ainult kaks esimest, kuna kolmas pataljon aga koos seisis ainult ohwitseride ja alamohwitseride kaadrist (staatides ettenähtud kohtade järgi); kütipataljonid olid täielise koosseisuga. 1906. aastal wastu võetud seaduse järele tehti ka jalawäepolgu teine pataljon ainult kaadrist koosseiswaks, nii et igas jalawäepolgus ainult esimene pataljon täielise koosseisuga jäi. Kütipataljonidest tehti kolm pataljoni ka ainult kaadrist koosseiswateks. Seega oli kogu Greeka jalawäes (12 jalawäepolku ja 6 kütipataljoni) kokku 42 pataljoni, kellest 27 kaadri koosseisus. Ratsawäepolk enne 1906. a. seisis koos kuuest eskadronist, nendest esimesed neli täies koosseisus, kuna viies ja kuues sisaldasid ainult ohwitseride kaadri. 1906. aasta seaduse järele jäeti esimesesse ratsawäepolku neli täie koosseisuga eskadroni, teisesse kahte polku kumbagi aga ainult üks täie koosseisuga eskadron, teised eskadronid polkudes muudeti ainult kaadrist koosseiswateks. Suurtükiwäepolk enne 1906. aastat seisis koos kaheksast patareist, millest kuus täiekoosseisulised ja ainult kaks kaadri koosseisuga. 1906. aasta seaduse järele jäi esimene suurtükiwäepolk endise koosseisuga, kuid teises ja kolmandas polgus jäeti ainult üks patarei täie koosseisuga, kuna kõik teised patareid kaadri koosseisulisteks muudeti. Inseneripataljon enne 1906. aastat seisis koos kolmest täie koosseisuga roodust. 1906. aasta seaduse järele jäeti aga ainult üks rood täiekoosseisuliseks, kuna teised kaadrikoosseisulisteks muudeti. Seega sai selle seaduse läbi Greeka sõjawägi enam kui poolewõrd vähendatud, mis sõjawäe ülespidamise peale minewaid kulusid ka samapalju vähendas, kuid ühtlasi olid sõjawäes alal hoitud kõik tarwilikud elemendid, tugewa põhikihhi — kaadri näol, mis sõja puhul rutulist sõjawäe sõjajalale seadmist wõis võimaldada. Olgu siin tähendatud, et see sõjawäe vähendamine ainult lihtsõdurite arwel läbi

wiidi, kuna ohwitseride ja alamohwitseride kaadrid puutumata jäid.

Niisugune alalhoidlik sõjawäe korraldus peaks ka meie sõjawäes tingimata lähema aja jooksul läbi wiidama, vähemalt osaltki.

Meie jalawäes tuleks kohe järgmine uuendus läbi wiia: Igas jalawäepolgus, mis teatawasti kolmeroodulised*), tuleks asutada neljas rood kaadri koosseisus. Selle roodu koosseis oleks: rooduülem, neli nooremat ohwitseri, weltweebel, neli rühma- ja kaheksa jaotilemat. Sõja ajal moodustaks see rood neljanda pataljoni, mis polgu sõjalist jõudu ühe taktilise üksuse võrd tõstaks. Sellega saaks iga diwiis sõjaajal juure veel kolm taktilist üksust (nende neljandate pataljonide näol), mis diwiisi lahingutes paenduwmaks teeks, ühtlasi wõimaldades suuremat wäerinda kaitsta. Need neljandad pataljonid teeks üleliigseks ka sarnaste eraldi wäeosade asutamise, nagu seda olid läinud sõja ajal Balti polk, Ingeri polk, Narwa kaitsepataljon, Katschanowi pataljon ja teised, waid täidaks nende aset mitukord paremalt, ka olles liidetuna polkude koosseisu. Need neljandad roodud wõiks rahuajal igas diwiisis õppustele koondatud saada, ohwitserid eraldi kas wõi diwiisi ohwitseride kursuste juures, alamohwitserid aga diwiisi õperoodu juures ehk kuidagi teisiti, — siin wõiks leida nii mitmeidki kombinatsioone.

Meie ratsawäest, mis sõja ajal kolmest polgust koos seisis, on praegu ainult üks polk wäheses koosseisus järele jäänud. Selle polgu juures tuleks tingimata rutulises korras asutada parematest ja wanematest ohwitseridest ning alamohwitseridest neli eskadroni kaadri koosseisus, kes sõjaajal kahele uuele ratsapolgule aluse paneks.

Samasugused uuendused tulewad läbi wiia ka meie suurtükiwäes ja inseneriwäes, kaadrikoosseisuliste patareide ja roodude asutamise näol. Tuleks iseäranis suurt rõhku panna nende eriwäeosade ohwitseride teadmiste tasapinna tõstmise peale. Ei ole ju saladus, et läinud sõja ajal enam kui pool meie suurtükiwäes teeninud ohwitseridest olid harilikud jalawäehwitserid, kes ainult mõnenädalalise suurtükiwäeasjanduse kursused lõpetanud. Iseäranis suur puudus tundus läinud sõja ajal õppinud sapöör-ohwitseride ja alamohwitseride järele, mille tagajärjel wäerinna kindlustuste ja ehituste tööd küllalt jõudsalt ei edenenu. Nende

*) Mitte unustada, et artiklil on kirjutatud 1920 aastal, kui meie wäeosade koosseis teistisugune oli kui praegu. Miles.

wäärnähtuste kõrwaldamiseks peawad kõige lähemal ajal kõige energialisemad abinõud tarwitusele wõetama.“

(Järgneb.)
Mites.

ÜKS REWIDEERIMISE LUGU.

2.

1920. aasta 15., 16. ja 17. detsembril pani komisjon sõjawäe varustuswalitsuse korteri- ja ehitusosakonna ladudes teistkordse täiendawa rewideerimise toime, sest korteri- ja ehitusosakonna ülem ei olnud esimese rewideerimise tagajärgedega rahul, nimetades ilmsiks tulnud wäärnähtusi ja seadusewastaseid tegusid eksituseks.

Sellel teistkordsel rewideerimisel tulid ilmsiks veel järgmised kuriteod, mis elektrimaterjalide ostmisel ja wäljaandmisel toime olid pandud:

1920. aasta 2. septembril oli tehnika kontorist „Esto-Russ“ ostetud elektri traati (litset) „waba hinnaga“ 23.867½ meetrit, makstes meetrist 27 marka. Kogu traadi eest oli seega makstud 644.422 marka 50 penni. Waatamata suure summa peale ei olnud enne ostmist ei wõistlust ega vähempakkumist wäljakuulutatud, olgugi et sel ajal elektritraati igal pool saada oli. Ostmise juures ei tehtud mingisuguseid tingimisi ega lepingut, millega riigi kasu silmas oleks peetud.

Kui komisjon selle traadi ostmist uurima hakkas, mis aktiga nr. 172 wastu oli wõetud, selgus järgmist:

Ostetud walge elektri traat oli korades, mis tinaplommiga kinnitatud ja mille juure wabriku märk oli seotud. Märkidel seisis ka mõõdu arw, kui palju igas kerast traati leidub. Neid märkisid järelewaadates leidis komisjon, et märkide peal oli wõltsimine toime pandud, nimelt oli sõna „yard“ asemel „meeter“ tehtud. Nii oli näiteks „140 yardi“ ümbertehtud „140 meetriks“, kuna tegelikult 140 yardi 128 meetrile wõrdub. Traadi kerased lahti wõttes ja järele mõõtes tuli ka ilmsiks, et kerades traati kõigest 128, 126 ja koguni 100 meetrit leidis. Sarnaseid wõltsitud märkidega kerased oli kokku 17, mille tõttu kogusummas 183¼ meetrit traati puudu tuli. Peale selle leidis 10 kera sama traati, mis mitte ühest terwest traadist kokku ei olnud keritud, nagu see olema pidi, waid vähematest tükkidest. Nii olid mõned kerades leidunud traaditükid kõigest 8—12 meetrit pikad. Peab tähendama veel, et rewideerimise ajaks suurem osa sellest ostetud elektri traadi partiist juba wälja oli antud.

Rewideerimise ja leitud kuritegude kohta seadis komisjon kokku akti nr. 5, kuhu ka asjaliste tõendustena wõltsitud wabrikumärgid juure said lisatud, ning komisjoni esimees andis selle akti raportiga nr. 6. — 14. jaanuaril 1921. a. isiklikult Sw. varustuswalitsuse ülema polkownik Rotbergi kätte. Olgugi, et tehtud kuritööd kahtlemata selged olid, ei annud aga polkownik Rotberg asjale seaduslikku käiku, waid jättis oma kätte, mille tagajärjel süüdlasi veel tänapäewani wastutusele ei ole wõetud. A. K—r.

MIS TULEWIKUS EI TOHIKS KORDUDA.

27. jaan. s. a. tulid 4 Nõukogude madrust ühele meie ohwitserile Narwa maanteel wastu, kus juures üks nendest ohwitseri peale sülitas. Ohwitseril läks korda politsei ja meie merewäelaste kaasabil kaabakaid politseisse toimetada, kus protokoll kokku seati. Sülitaja madrus oli Wene jäälõhkuja „Truwor“ pealt. Peale ülekuulamise politseis lasti madrused rahulikult lahti ja nad läksid irwitades oma „wägiteo“ üle laewa tagasi, „seltsimeestele“ kiitlerna, et mis kõik ei wõi Eestis omale lubada.

Arusaadaw, et niisugune karistamata teguwiis ka teisi tulewikus julgustab, mille tagajärjel ükski Eesti sõjawäelane kindel ei wõi olla, et ka teda niisuguseks märklauaks ei tarwitata. Selle asemel, et süüdlasi kohe arretteerida ja neid wastawa rahukohtuniku kätte anda, kes temale antud õiguse järgi juba teisel päewal süüdlasi karistama peab, waatamata selle peale, on ta meie wõi wõõramaa alam, lasti madrused lahti ja algas kirjawahetus. Wälisministeerium, kui wäga diplomaatiline asutus pööras muidugi Wene saatkonna tähelepanu selle peale ja n. e. j. n. e., kuna mingisuguseid tegelikka tagajärgi kätte ei saadud.

Meil kui sadama linnal tuleb tihti tege- mist teha wäljamaa laewadega, ja see on täiesti lubamata, et meie politseiwoimud siianaani ei tea, mis niisugustel juhtumistel teha tuleb. Igal ühel on aga teada, et kui meie kodanik kusagil wäljamaal mingit sigadust teeb, siis ta kohe ka karistuse ära kannab. Kuid meil on see teisiti. Pöörame kõrgema politseiwoimu tähelepanu selle asjaolu peale ja soowitame läbi waadata Kr. Kp. S. § 228, Rk. Kr. S. §§ 38, 42, 135 ja „Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a. Loodame, et ehk see esialgul aitab.

Sämi.

PUHASTUS KOOLIS.

Hiljutine koolinoorsoo kongress Wiljandis on enese peale tõmmanud nii seltskonna kui ka Walitsuse tähelpanu. Liiguvad kuulused Haridusministeeriumi kawatsustest koolis põhjalikke puhastusi ette wõtta, kuid neid puhastusi mõistetakse ühekülgetena, sihituna ainult õpilaste wastu, kuna aga otstarbekohalisem oleks kõige esiti tähelpanu pöörata niisuguste wäärnähtuste algpõhjuste peale, nimelt kaswatajate peale, kes oma eeskujuga demoraliseeriwalt meie noorsoo peale mõjuwad.

Nähtawasti ei asu Haridusministeerium sellel seisukohal ja arwab, et sellega juba kõik tehtud on, kui ämbliku wõrk pühitud — ämblik ise wõib aga jääda. Seda tõendab asjaolu, et ministeerium ei ole kuidagi reageerinud isegi niisuguse wäärnähtuse peale meie koolielus, kui pr. Tõrwandi asi, mis kogu Eesti ajakirjanduse poolt ühelmeelset hukka mõistetud. Siis ei ole ka ime, kui külw wilja kannab ja kõlbline lõdwenemine meil harilikuks nähtuseks saab. Missugust head eeskujut wõi kaswatawat mõju wõib awaldada isik, kes kooli muudab intriigide tallermaaks, kelle kõlblisi omadusi iseloomustab lubamata ümberkäimine sõdurite haudade ja rinnalaste kodu rahaga, kes inimesearmastuse kätte all isiklisi huwisid taga ajab, nagu lugu õpilastele kalosside ostmisega, kus riigi rahaga äri tehti ja umbes pool miljoni tasku pisteti. Sealsamas juleti aga kõnelda ainult tuhandelisest puhastast kasust, mille „likwideerimiseks“ korraldakse „de Plage'is“ tralling, millest wõtab osa suurem osa pädagoogilisest personaalist, kellel ei tundu sugugi piinlikuna, olgugi seda weikest summat, mis nii imelikul teel saadud, enesete wahel maha juua. Kui meil Haridusministeerium sallib meie koolide juhtiwate isikute niisugust kõlblist korruptsiooni, siis kaotab ta ka igasuguse aluse õppiwa noorsoo kõlbliste wäärtuste poole appelleerimiseks. Aga milleks siis Wiljandi? .R.

WEEL KORD EESÕIGUSTUSTEST RAUDTEE AMETKONNAS.

Tallinna lehtedes wõtab keegi raudteelane weel sõna küsimuse kohta, kas raudteelased on õigustatud prii sõitusid saama ja püüab omalt poolt seda, erilisel raudteeteenijatele antud eesõigustust, mis riigiteenijate ringkondades nii palju pahameelt ja nurinat tekitanud, kõigiti kaitsta, muu seas põhjenduseks õige omapäraseid argumente tuues

Wäljaminees oletusest, et kõik riigiteenijad (wäljaarwatud raudteelased muidugi) olla makswate määruste põhjal oma teenistuseaja kestwuse kohaselt 4 ehk 2 nädalat suwepuhkust saanud, kuna raudteeteenistus puhkeaja andmist täiel määral ei wõimaldawat, arwab raudteelane, et priisõidu ja muude soodsustuse andmist raudtee teenijatele keelata ei saa.

Siin kohal tuleks küsida, kas oli raudtee ainus ametkond, kes oma teenijatele, teenistusolusid ja töötingimusi silmaspidades, suwepuhkust täiel määral anda ei saanud? Argu unustagu raudteelane, et Wab. Wal. määrus suwepuhkuse andmist ainult **tingimisi** ette näeb. On ametkondi, kelle ühe-kahe-meheksed asutused üle maa laiali pillatud. Kuidas oleks ametkonnal wõimalik nende teenijate suwepuhkust teostada, kui makswad määrused asemiku komandeerimist suwepuhkuse teostamiseks ei luba? Missugust eelõigustusi ja soodustusi on neile paljudele riigiteenijatele selle eest antud, et nad nurisemata oma kohust täitsid, ehk küll eelpool tähendatud põhjustel neile wõimalik polnud suwepuhkust üteüldse anda? Miks pidid ainult raudteeteenijad oma poolelmääral saamata jäänud suwepuhkuse eest kompensatsiooni saama, paljud teised riigiteenijad aga, kes sugugi suwepuhkust ei saanud, peawad olukorraga leppima, ilma et mingisugust wastutatu saaksid? Kus on siin õiglus ja ühesugune mõõt?

Edasi kirjutab raudteelane, et raudtee ametkonnas „ainult n. n. juhatajad, kellel õigust ei ole ületundidel tehtud töö eest **isearalist** tasu nõuda, ühekuulise puhkuse saawad.“ Tähenab, kõigil teistel (mittejuhatatel) on õigus ületundide eest tasu saada ja arwatawasti ei jäeta seda õigust ka mitte tarwitamata. Aga milleks siis see halisemine ja artikli lõpul need kohutawad töötundide arwud, mis isegi 84 peale nädalas tõuswat?

Mitmes riigi ametkonnas ja asutuses töötawad arutihti rohkearwulised teenijad 9—10, isegi enam tunde päewas, ilma mingi ületunni tasu saamata. Sest, nagu öeldud, tasu on keelatud, kuid töö ometi sellega ei rehenda: ta peab tehtud saama. Ja waesel ametnikul ei jää muud üle, kui iseennast wälja pumbata, sest kui kaua sa ikka tööd kokku kuhjad? Aga kes kompenseerib neid selle „ületunni töö“ eest, mida ometi ületunni tööna hinnata ei tohtiwat? Kes annab neile prii sõidu piletid?

Raudteeametkonna kohta aga on ammugi juba jutud liikumas, et seal teenijatele ületundide eest tasu maksetakse, ja kui nüüd raudteelane ajalehes awalikult seda kinni-

tab, siis peab seda wiimati ikka uskuma hakkama.

On see aga nii, siis tunnistab see jälle uuest raudteeteenijate eesõigustamisest teiste riigiteenijatega võrreldes, mis uueks ülekohtuks nende wiimaste wastu on.

Aga weel üks ebanormaalsus. Kuulda-wasti pigistawat raudtee walitsus, näit., igal aastal ilusa eratasu wälja eelarwe kokku-seadmise eest. Ei suudetawat ega suudeta-wat eelarwet kunagi õigeks ajaks walmis teha ning siis seatawat mingi komisjon kokku, hinnatawat töö ära ja antawat era-fasu eest samadele ametnikkudele teha, kes seda muidu õigeks tähtjaks ära ei tee. Suurepärase tööle ergutus! Aga priipiletid raudteesõiduks ikkagi weel pealekauba.

Nüüd, mil riigiteenijate palga normeerimise küsimus uuesti päewakorrale kerkinud, oleks aeg, et wastawad wõimud kord tõsiselt raudteeteenijate eesõigustuste ärakaotamisele asuksid. Oleme ju kõik ühe ja selle-sama riigi teenijad; nende tööd peaks ka ühesuguselt hinnatama.

Riigiteenija.

SAMASISULINE KIRI

tuli toimetusele ka „Raudteelase“ käest, mis aga midagi ümber ei lükka „Walwes“ nr. 3. awaldatud mõtetest. Ainult 9 miljoni peale kalkuleeritud riigi kahju kohta ütleb Raudteelane: „Need andmed on küll sihilikult suurendatud, kuid meie jätame neid.“

See ei ole aga mitte õige teguwiis! Kui leitakse, et arwud suurendatud, siis näidatagi ometi need õiged arwud. Selle asemel, et seda teha, püüab „Raudteelane“ arwudega näidata, et raudteelased läbistikku näd. 20 tundi rohkem töötawat, kui teised riigiteenijad, mis 4000 teenija peale, kui üks töö tund keskmiselt 23 marka maksab, üle 98 miljoni marga wälja tegewat.

Suwise puhkeaja kohta on „Riigiteenija“ juba wastuse annud, kriipsutame aga alla, et teame teistestki „üle aasta teeninud“ riigiteenijatest, kes suguugi suwepuhkust ei saanud, kuna sarnased raudteeteenijad, „Raudteelase“ enese sõnade järgi, seda vähemasti kahe nädala wältusel said. Ja ometi ei ole need „teised“ mingit kompensatsiooni oma saamata jäänud puhkeaja eest saanud. Mis aga puutub ületunni töödesse, siis tähendame meiegi, et raudtee teenistuses nende eest ju ometi lisatasu makstakse (Riigi Teat. nr. nr. 93/94, 173/174 ja 215/216—1920. a. ja nr. 2. 1921. a.). Teame aga ka, et on teisigi riigiteenijate

giametnikka, kes wahest kuni murdumiseni ületunni tööd tegema on sunnitud, kuid kes mingit lisatasu ei saa, sest et see neile keelatud on (R. T. nr. 69., 1919. a. eest). Eks ole ka see eesõigus-tus raudteelastele.

Meie ei mõtlegi ütelda, et ületunni tööde eest tasu ei peaks maksma. Aga siis makstagu seda kõigile neile, kes ületunni tööd tegema on sunnitud. See aga, et raudteelased oma ületundide eest lisatasu saawad, kuna see teistele „keelatud“, on ometi ebaõige, ja kui nüüd raudteelased siiski weel oma ületunda, priisõidu piletite saamise õiguse põhjendamisel ette toowad, siis on see küll wäga wildakas arusaamine õiglusest.

Edasi kaebab „Raudteelane“, et raudtee teenistuses wahet ei olewat äri- ega püha-päewa wahel. Aga sarnaseid ametid leidub peale raudtee teenistuse weelgi.

Raudteelase sõnade järgi andwat Kütteainete keskkomitee teenijatele küttepudeks pindusid 200 mrk. süld, mis ju ka enamsoodsustus on. Ei kiida meie sedagi õigeks, nagu ei saanud õigeks kiita neidki palju pahandust sünnitanud asjaolusid, et omal ajal Toitlusministeeriumi teenijatele suhkru, jahu ja muid häid asju anti ehk üli-odawalt müüdi, teistele riigiteenijatele mitte.

Nii palju raudteelase kirjast. Peale selle ei saa waikida ka sellest, et mõnelpool raudteelastele prii piletid anda soowitakse sellepärast, et ilma nende piletiteta raudteelased riiki petma hakkawat. Nad saawat siis ilma piletiteta sõitma, milles nad üksteist toetama saawat. Olewat aga kord juba nii kaugele mindud, siis tulewat ka ilma piletita reisijate wedu, distsipliini langemine jne.

See peaks tähendama, et raudtee teenistuses enam ausaid mehi olemas ei olegi; et kõik rewidendid, juhatajad ja walwe teostajad usaldatawad pole. — Seda meie küll uskuda ei suuda ega taha!

Ja kuigi oletatakse, et see kartus põhjendatud on, siis on ju ikka meil weel Riigikontroll, kes ometi käed riipes waatama ei jääks, kui raudteelased ise endid ja ka teisi piletiteta sõidutaksid.

RUSUW JA ÜLEKOHTUNE NÄHTUS.

Ei suuda uskuda, et leiduks kodumaad ja wabadust armastajat eestlast, kes juba unustanud on seda mõju, mis awaldas sõnum jaanuarikuu algul 1919. a.: „Soomlased tulewad appi!“ — Kuidas siis sadamasse

kogunud murest waewatud inimestel silmad rõõmupisaratest hiilgasid, kui julged hõimlased mehisel sammul sirges ridades Tallinna sadamast linna sammusid ja lootus kõike elustas, et nüüd juhtunud waenlase jõud, kelle suurtükkide mürin juba pealinna kostis, warsti murtud saab...!

Ei ole ka meile appitõttanud hõimlased unustanud neid sõnu, mis sel puhul meie praegune Riigiwanem hra K. Päts neile kõneles, ja neid lubadusi, mis ta neile andis.

Üks nendest wahwatest hõimlastest on Waasa lääne, Lapu alewi kodanik Martin Heino, kes oberst Ekstroemi salgaga 2. roodu weltweebliina Eestisse tuli.

Hra Heino sai Härgmäe mõisa juures haawatud, kui ta soomusrongide dessantpataljonis teenides enamlaste wastu wõitles. Pärast haawade paranemist läks ta jälle wõitlusesse ja sai Krasnaja Gorka juures põrutada ning ülendati lipnikuks.

Sõjawäest wabanedes soovis hra Heino Eestimaale jäädagi ja andis Eesti alamaks wastuwõtmise üle palwe sisse, leides ühtlasi ka teenistust Rakwere-Paide Rahukogu juures 10-st nowembrist 1920 kuni 1-se jaanuarini 1922, mil ta teenistusest kui wäljamaalane wabastati. Siis pööras hra Heino palwega mitmele poole, kuid tema palwe ei leidnud tähelepanekut.

Et hra Heino, kui wäljamaalane, maks-wa seaduse järele riigiteenistusest wabastati, on arusaadaw ja kõigiti korras, aga miks ei wõetud teda Eesti kodanikuks, kelleks temal kõlbliselt suur õigus on wastuwõetud saada. — Heinol, kes Eesti wabaduse eest oma werd walas, kes Eesti parema tulewiku eest oma elu pandiks pani, on tuhat korda rohkem õigus Eesti kodanikuks saada, kui paljudel eestlastel õigus Eesti kodanik olla, kes neil raskeil wõitluse päewil enestele kawaluse ja pettuse teel, ehitatawa riigi warandusi rõõwisid, sel ajal kui teised suguwennad seda riiki eneste werega rajasid.

Tuhat korda rohkem õigust on Heinol Eesti kodanikuks saada, kui neil eestlastel Eesti kodanik olla, kes äraandjatena wõitl-watele suguwendadele seljatagant mitmel wiisil hoopisid andsid, sel ajal kui need mee-leheitlikult Eesti wabaduse eest wõitlesid.

Samal ajal, kui Eesti wabadussõja kangelase, hõimu Heino, palwed tähelepanemata jäätakse, wõetakse Eesti kodanikuks juutisi, wenelasi ja teisi muulasi, kellel mingisugusi teenusi Eesti wabastamises ei ole, kuid kellel täied kukrud, mis wõimaldab neile Eestis peremeest mängida.

Ka riigiteenistusse wõetakse, maks-wat seadust muutes, wäljamaalasi, nagu seda

Tollipeawalitsuse ülem rahaministri abi Rosendorfi kaasabil teeb (waata „Walwe“ 9. „Wabariigi Toliwalitsuse wenestamine teoksil“). Ning nagu teada, teenib Tallinna tagawara jaama ülema abina Wene kindral Georg, üks „põhjaläinud armee“ tähtsamatest tegelastest ja siseministeeriumis keegi wenelane Schidlowsky õige kõrge koha peal.

Millised on nende herrade teened Eesti wabariigi rajamisel?

Kurb ja meeltrõhuw tundmus waldab iga tõsist eestlast kõiki seda tänamatust tähelepannes, seda meeletust ja toorust jälgides, mis meil sünnib — kus nii omad wabadussõjakangelased, kui ka hõimud, kes appi tulid, kibedusega peawad kurtma, et neile antud lubadusi ei täideta ja nende õigusi ignoreeritakse.

Walusalt torgib iga tõsise eestlase südant see tõeasi, et eestlase rahwusliseks pahemaduseks hakatakse pidama tänamatust, kohusetunnetust, sõnapidamatust, petmist, wargust ja kelmust, milliseid pahesid Eesti rahwal põrmugi rohkem ei ole, kui teistel haritud rahwastel.

Hoolimata pikast orjapõlwest on Eesti rahwas omas enamuses oma paremad omadused: tänuliku ja ausa meele ning suure kohusetunde ja sõnapidamise alal hoidnud. Ta on põlwest põlwe mitu sada aastat tänu-tunde Rootsi rahwa wastu edasi kannud, kes omal ajal eestlastega inimlikult ümber käis; ta on Wene tsaaride walits. all Wene riigi osana määratu palju werd walanud Wene riigi eest, kus juures eestlased, kui kord sõjateenistusse jäiwad, põlwest põlweni täiesti ustawad sõjamehed on olnud. Harilik nähtus juba wanast ajast saadik on eestlaste juures suusõnaline leping, mis eestlase sõnapidamisest ja üksteise usaldusest tunnistust annab, kuna talude walweta jätmise suwiste tööde ajal, mis samuti harilik nähtus — eestlaste juures wanast ajast saadik warguse ja kelmuse rohkust nende juures eitab. Niisuguseid näitusi Eesti rahwa enamuse omadustest wõib palju tuua, mis wastu waidlewad mainitud rahwuslistele pahedele tema juures. Kuid Eesti rahwas omas harjumatuses ja oskamatuses riigiwõimu käsitamisel, ei ole senini suutnud kõige paremaid mehi oma hul-gast enese esitajateks ja wõimuwäljendajateks wälja walida. Ta on lasknud ennast walmistel eksiteele wedada inimestest, kes sagedasti oma rahwa aust ei hooli, kelle hul-gas juudased ei puudu, kelle hulgas neidki leidub, kellele midagi püha ei ole, peale omakasu ja peale partei huwi, mis nende omakasu wõimaldab.

Niisugused inimesed ajawad rahwa asja

eneste instinktide järele, nad esitawad rahwast eneste hingeomaduste kohaselt, mille juures terve rahwas teiste rahwaste ees raskelt alandatud saab. See on kurbmäng, mida paremad eestlased südamewaluga waatawad!

Kuid see kurbmäng peab lõppema, ja see lõpeb pea, sest Eesti rahwal on kindlasti küllalt kõlblist jõudu teiste haritud rahwaste ees sirgelt seista. N—r

OKS SALAKAUBA LUGU.

22. nowembril 1921 a. on rahaministeeriumi tollikomisjon järgmise dokumendi septsenud:

Tollikomisjoni koosolek Rahaministeeriumi ruumides 22. Nowembril, 1921 a.

Ilmunud oliwad:

Rahamini Wanem Nõunik	A. Tombach.
„ Noorem „	T. Hallin.
Riigikontrolli esitaja	P. Hertis.
Ramini Jurikonsult	R. Paabo.

Arutusele tuli:

Hirsch Hirschmann'i palwe Tallinna Tollivalitsuse Nõukogu otsusel 27. aug. s.a. konfiskeerituks tunnistatud asjade tagasiandmise asjus

Otsustadi:

Silmas pidades, 1) et, nagu piiripunkti kontrollöör F. Pokk, kes asjad kinni pidas, ise tunnistab, H. Hirschmann'i asjad tolliteenijate poolt järele waadati ja pakkidele tollirevidentide poolt piletid peale kleebiti, 2) et käesolewas aktis andmeid ei leidu, mis oletada laseks, et asjad tolliteenija poolt seaduse wastasel kokkuleppel H. Hirschmann'iga läbi lasti, waid tõenäoline on, mida tollirewident Bodisco kinnitab, et asjad kiire töö tõttu suure reisijate arwu pärast ja tollirewidendi kandidadi Jürgensi wilumatuse pärast läbi lasti, 3) et niisugusel korral, kus asjad tollirewidendi poolt läbi on lastud, ilma et tõeks oleks tehtud seaduse wastane kokkuleppe rewidendi ja reisijate wahel, õigust ei ole neid asju tolliseadustiku § 1022 põhjal konfiskeerida, 4) et piirikontrollööri F. Pokki seletusel, nagu oleks asjad pesu, ja wana riiete ja kantud sukkade wahel ära peidetud olnud, ülaltähendatud asjaoludel tähtsust ei ole, kuigi see seletus õige oleks, mille juures aga kahelda wõib, sest et sellekohane „õiendus“ alles protokollile hiljem on kirjutatud, 5) et niisama ei ole tähtsust ülaltähendatud asjaoludel piirikontrollööri F. Pokki seletusel, et H. Hirschmann'i abikaasa teda kaasa kutsunud ja tema „waewa“ tasuda lubanud, Rahaminist-

rile ette panna Hirsch Hirschmannilt ärawõetud asju temale tagasi anda, tollimaksu sissenõudes; ühtlasi Rahaministrile ette panna Tallinna Tollivalitsuse tähelpanu selle peale juhtida, et asjade järelewaatust põhjalikumalt tuleb toimetada, ja Siseministeeriumi tähelpanu juhtida piirikontrollööri F. Pokk'i ebaõige tegewuse peale, kes, nagu ise seletab, nägi, et tollirewident H. Hirschmanni asju korralikult järele ei waata, aga tollirewidentidelt järelewaatust ei nõudnud, waid selle asemel H. Hirschmanni abikaasale, kes asjadega ära sõitis, järele läks ja tee peal alles kinnipidas, siis weel, kes selle asemel, et kinnipeetud asju kõige täiega tollivalitsusse järelewaatusele wiia, pakid jaoskonda wiis, seal pakid ise järele waatas ja ainult uued asjad, mis ta seaduse wastaselt ilma tollimaksuta läbilastuks pidas, tollivalitsusele saatis.

Käesolewa asja harutuse ajal teatas R. Paabo, et H. Hirschmannilt ärawõetud asjade hulgas leiduwad asjad, mis temale lähedalt tuntud isikud temale ühtlasi tuntud H. Hirschmanni abikaasa kaudu Saksamaalt tellinud, et need isikud teda käesolewast asjast warem erateel informeerinud, mispärast tema asja otsustamisest osa wõtmast keeldub.

Õige: T. Hallin (allkiri).

Rahaministri abi resolutsioon:

„Kinnitan. 26./11. 21.

Raham. eest K. Rosendorf.“

Tolli peawalitsusele

täitmiseks, ühes Teie ettepanekuga 8./XI. s. a. nr. 10834 kirjawahetusega 13 lehel. —
Nr. 3988. 29. XI. 21.

Ram. Kants. Juh. E. Franz (allkiri).

Otsus on rahaministri abi K. Rosendorfi poolt kinnitatud ning sellega on juut Hirschmanni salakaup konfiskeerimisest lõpulikult päästetud.

Need read ei wõi muidugi käesolewas asjas midagi muuta, küll wõiwad nad aga näidata, kuidas meie rahaministeeriumi tollikomisjon oma otsustes kord ühe, kord teise silma kinni pigistab, kord üht, kord teist seadust ignoreerib. Jumal teab, mispärast!

Lugu algab sellega, et „wilumata“ kandidaat Jürgens juut Hirschmanni bagaashi hooletumalt läbi lasi ja tolli alla ei pannud. Seda pani tähele piirikontrollöör Pokk. Ta läks pr. Hirschmannile järele ning pidas kraami kinni, tegi protokollile ja 27. aug. 1921 aastal otsustas tollivalitsuse nõukogu need juut Hirschmanni asjad konfiskeerida T. S. § 1022. põhjal.

Rahaministeeriumi tollikomisjon on täitsa põhjendatult leidnud, et piirikontrollöör Pokk, kes Wab. wal. „juhtnõõride“ (17. detsembrist 1920, „R. T.“ nr. 221/222) § 4. järele ainult reisijaid ja laewakomandot peab rewideerima ja kellele tolliametnikkude poolt toimetatava läbiwaatamiste juures on lubatud olla, et Pokk oma wõimupiiridest üle on astunud ja tolliametkonna toimkonda on seganud, kui ta läbilastud salakauba arreteris ja ise protokollile selle kohta kokku seadis. Nende samade „juhtnõõride“ põhjal on piirikontrollil ainult tolliwalwe juuresolekul õigus läbiotsimisi toimetada.

See on „raha“ üks külg.

Teisel küljel on kirjud mõistatused: Miks ei otsustanud tollikomisjon seda tolliametnikku, kes „wilumatuse tõttu“ salakauba läbi lasi, karistada. Pokki tegewus on leitud ebaõige olewat ja palutud sise-ministeeriumi tähelepanu sellepeale juhtida, küsimata, kas Pokk ka wilumata ametnikkude kategooriasse ei kuulu, kus tolliametnik lürgens nagu Jumala süles wiibib.

Kõrwalt waadates näib aga, et Pokk kõik tegi, et tolliametniku Jürgensi poolt lendulastud tolliraha riigile tagasi muretseda ning igal harilikul kodanikul on Pokki kohta soojad mõtted, aga rahaministeeriumi tolliosakond on selle mehe peale kuri.

Oma otsuse 3-damas punktis on tollikomisjon leidnud, et sel juhul, kui salakaup tolliametniku poolt hooletuse tõttu läbilastud ja tollimärgiga kaetud, siis seda kaupa teist korda rewideerida ja konfiskeerida ei saa.

T. Sead. § 1045. tunnustab salakaubaks kõike kraami, mis keelatud sissewedada, ehk mis tollimaksuta väljaspoolt tollipiirkonda, ehk kui ka läbi tolliasutuse, siis ärapeidetuna sissetuakse. Juut Hirschmann tõi oma kauba, mis tollimise alla kuulus, läbi tollipunkti ärapeidetuna musta pesu sees, ja sellega tuleb seda kaupa salakaubaks pidada. Salakaup käib aga igal juhul konfiskeerimise alla. Et tolliametniku poolt kord läbilastud kraami enam rewideerida ei saa, selle wäite juures on tollikomisjon isegi lõpuks kahtlema lõõnud, kui ta oma otsuse sabas Pokkile süüks paneb, et see „selle asemel, et kinni peetud asju kõige täiega tolliwalitsusse järelewaatusele wiia, pakid jaoskonda wiis“. Seda mõtteawaldust tuleb igatahes nii mõista, et seadus nõudis, pakid wiidagu uuesti tolliwalitsusesse teiseks läbiwaatamiseks ja uueks otsustamiseks kas juut Hirschmannil on tollimise alla käwat kraami kotis.

Tollikomisjonis istusid neli meest koos, otsus sai kahe sabaga. See tuli wist sellest,

et mees, kes komisjoni liigete sõnu seadusega kokkukõlasse pidi wiima — rahaministeeriumi juriskonsult Paabo — „asja harutamise ajal“ teatas, et juut Hirschmanni salakauba saatus teda isiklikult huwitanud ja ta sellepärast „asja otsustamisest keeldus“.

Herra Paabo oleks wõinud oma huwitusest käesolewa asja kohta juba harutamise algul kõneleda. Nii on seni igas kohtus ja komisjonis toimetatud: ei segata end üldse niisuguse asja harutamisesse, kus isiklikud wõi tuttawate huwid kaalu peal on.

Herra Paabo mõttes teisiti ning „keeldus“ just siis, kui harutamine täies hoos. Komisjoni laew jäi ilma tüürimeheta. Üks teine komisjon oleks omale uue juriidilise nõuandja kutsunud, aga see komisjon purjetas ise täiel tuulel edasi

On üsna kena waadelda otsustuswõimsaid ja julgeid riigiametnikke, — las noorus olla kergemeelne, aga kui see kergemeelsus riiki mõne hea penni wõrra külmemaks teeb, siis lubatagu kodanikkude ees selle hoollimattuse wastu protesteerida.

K. S.

MIS RÄAGIWAD ARWUD WABADUSRISTI ANNETAMISEST?!

Wabaduse Risti väljajagamise puhul iseseiswuse aastapäewal awaldati ajalehtedes ühtlasi ka statistikalised andmed annetatud Ristide kohta. Neist selgub, Riste on wab. wal. otsusel kuni väljaandmise päewani annetatud üldse 2605, millest wäljamaalaste peale 718 ja oma riigi kodanikkude peale 1887 Risti langeb. Wäljamaalastest on saanud Riste: soomlased 546, inglased 84, daanlased 43, ameeriklased 22, rootslased 11, lätlased 7, prantslased 4, jaapanlased 1. Liikide järele jagunewad annetatud Ristid: I. liik (sõjaliste teenuste eest) 1. järk 10, 2. järk 47, 3. järk 255; II. liik (isiklise wahwuse eest) 1. järk — mitte ühte, 2. järk 23, 3. järk 1552.

Neid arwusi lugedes ei wõi wist küll ühelgi lugejal silmatorkamata jääda wahelkord wõi proportsioon wäljamaalastele ja oma riigi kodanikkudele annetatud Ristide wahel, nimelt 718 : 1887. Seega on siis omad sõjawäelased saanud Riste wäljamaalastega wõrreldes ainult natuke rohkem kui 2½-wõrdsest. See fakt paneb igatahes mõtlema ja juhib nähtuse põhjuste juurdlemise juure.

Wäljamaalased, esimesel joonel soomlased, ei keeldunud meile abiks tulernast meie riigi alguspäiwil. Selle abi tähtsusest

oleme aru saanud ja seda alati tänumeelega tunnistanud. Ei ole meil ühtlasi mingit põhjust oletamiseks, nagu ei wastaks ehk väljamaalastele jagatud Ristide arw mitte nende teenustele, nagu oleks siin meie ainsat sõjawäelist ordenit liig ohtral käel välja jagatud lihtsa rahwuswahelise wiisakuse sunnil. Toonitame weel, sarnast mõtetki ei wõi tekkida.

Kuid millest siis sarnane arwude wahekord? Wälist abi wajasime peaasjalikult ainult sõja ajal ja oli see toetus kõige arwurikkam just punawägede taganemise perioodil, kuna pikk sõja kestwuse ajajärk terwes raskuses ainult oma, rahwusliste, wäeosade õlgadele langes ja seal juures sõjaliselt weel naabrid tuli toetada „oma jalgele“ saamisel. On teada, et werised ja kestwad wõitlused (riigi lõunapiiril, Pihkwa-eelsete ja -taguste positsioonide kaitsmine, Landeswehri sõda, Wiru wäerinna wiimased heitlemised, Lätimaa wabastamine jne) jõuliselt mitukorda tugewama waenlasega ainult meie wägede kangelasmeelsuse tõttu wõiduga wõisid kroonitud saada ja kõik kaalalekippumised rahwawäe terasest müüri ees haledalt kokku warisesid. Sõjawägi löi oma were ja üliinimliste jõupingutustega waba, iseseiswa Eesti, tõi Eestile terwes ilmas kustumata kuulsuse ja pani kõiki huwitusega jälgima wõitlust senini tundmata weikserahwa ja Wene hiiglaste wahel. Korra saata wõis seda ainult sõjawägi, mille kandjateks kangelased. Sõjawäe teenuseid on senini ilma lahkarwamisteta tunnistanud isegi meie waenlaste poolt. Sõja ajal ei jõutud sõjawäge mitte ülistada ja ka weel praegugi armastatakse seda teha pidulikudel juhtumistel. Ühe sõnaga, kõik paistis kõige paremas korras olewat. Nüüd aga korraga — milline rahwusline häbi! — see kõrgekskiidetud sõjawägi on asetatud hindamisel wõõramaalaste ees nii alandawasse olekusse! Tahaks heameelega uskuda, et siin tegemist on ainult õudse unenäo ja eksitusega. Kümnete ja kümnete tuhandete sõjakangelaste hulgast tohib Wabaduserist ainult natuke üle 1½ tuh. mehel rinde ehitada, kuna sealsamas waewalt mõnituhat väljamaalast ligemale 800 Risti omawad. On päewaselge, paljudele omadele on siin tehtud kibedat ülekohtu, neid on lihtsalt unustatud. Kas siis tõesti aru ei jõuta saada, et sarnase sammuga meie ise oma sõjawäe teenuste eitamisele asume, need terwe ilma ees surnuks waikime ja wastastele trumbi kätte mängime, kes seninigi waewa on näinud Eesti wägede teenuste oma arwele kirjutamises ja mahategemises.

Tahaksime loota, et see rahwusline au-

küsimus mitte waka alla ei waibu, waid meil enesetunnet jätkub tehtud wigade ja wääratuste parandamiseks. Wabadussõjast osawõtnutel ei pea mitte jääma kibe mulje — Mooramees on oma töö teinud, Mooramees wõib rahuga minna! W.

AWALIK KÜSIMUS SÕJAMINISTRILE.

Wabaduse Risti põhikirja § 8. põhjal lõpetatakse Ristide annetamine sellekohase eriseadusega. Kuna Wabariigis seaduseandline wõim Riigikogu käes, siis arusaadawalt wõib Ristide annetamisele lõpu teha ka ainult Riigikogu wastawa otsusega, mis seaduslisse jõusse astub „Riigi Teatajas“ awaldamise päewast arwates. Senini kui see pole sündinud, on wäeosade ülematel täieline õigusline alus omale alluwaid sõjawäelasi Risti saamiseks ettepanna, ja need ettepanekud peawad wastawalt lahendamist leidma.

Meie teada ei ole Riigikogu Ristide annetamist mitte lõpetanud ja senini pole sarnasest kawatusestki midagi kuulda olnud, järjekult peaks seisukord kõigiti selge olema. Kuid meie sõjaminister näib nähtawasti oma õigustest sootu teisel arwamisel olewat: ta on nimelt heaks arwanud teha korraldust Wab. Risti saamise lõpetamiseks!

Nimetud samm on wäljakutsunud terawa ja õigustatud pahameele tormi ja tõutab edaspidisekski tülküsimuseks jääda. Leiame, et sõjaminister wõimupiiridest üle on astunud ja oma alluwate huwide kaitsemise asemel, pehmesti öeldes, nende õiguste tähelepanemata jätmisega toime saab.

Wäljamannes mainitud küsimuse tähtsusest ja selguse muretsemise tarwidusest, pöörame hra sõjaminstri poole järgmiste küsimustega:

1). Missuguse seaduse põhjal on maksmapandud korraldus Wab. Ristide saamise lõpetamiseks?

2). Kas leiab hra sõjaminister et senini annetud Wabaduseristidega kõikide seda ärateeninud sõjakangelaste teenused juba wäärilist hindamist on leidnud, ja kellelegi ülekohtu pole sünnitatud, ning mingisuguseks nurinaks põhjust pole antud?

3). Kas wastab tõele, et hulk wäeosade ülemate poolt Risti saamiseks tehtuid ettepanekuid senini tagajärjetaks on jäetud? Kas on takistuseks olnud ettepanekute sisuline külg wõi on mõeduandew olnud lihtsalt wormilik põhjus, nimelt ettepanekute lõpetamise kohta tehtud korraldus?

4). Kas kawatseb sõjaminister õigluse printsiibi maksmapanemiseks ja seltskonna ning eriti sõjawäelaste arwamise rahuldamiseks oma algatusel mingisuguseid sammusid astuda wõi mitte?

Toimetus.

HÄBI!

Kolm aastat oleme oma iseseiswat elu elanud.

Enam kui pikk aeg selleks, et eneste pealt ja ümbert vähemalt wäliseid wõõra wõimu alla kuuluwuse, orjuse, jõuetuse ja ükskõiksuse tunnismärke ära heita. Nii palju oleks pidanud nende kolme aasta jooksul meil m e h i s u s t j a i s e e n e s e s t lugupidamist leiduma, et meie oma wägisajate mälestusmärgid wabast Eestist ära oleks pühkinud.

Ag a n a d s e i s a w a d ! I g a l u u e l h o m m i k u l h a a w a b i k k a j a i k k a j ä l l e u e e s t i t u n d e i d P e e t r i k u j u , W e n e k a b e l i d j a n a h a k a u p l e j a j u u d i h ä b e m a t u s , k e l l e l j u l g u s t j a t k u b m e i e t ä h t s a m a j a a r m s a m a l a u l i k u n i m e e b a s ü n d s a l e k o h a l e p a i g u t a d a ; i g a p ä e w t o r k a w a d s i l m a m e i e w o o r i m e e s t e W e n e a r m ä k i d , i g a p ä e w i l m u b m e i l e i k k a j ä l l e m e i e a l a n d u s e a j a r u s u w , t o o r e s m e e l d e t u l e t u s m i t m e l n ä o l .

Meil on põlewalt häbi ja walus, et meie juhtiwad mehed ja walitsuse asutused ära näha ei ole suutnud, missugused Eesti orjuse tunnismärgid meie wabal maal, meie waba rahwa pealinnas weelgi asuwad, ja et neil kõrwu ei ole kuulda olnud, missugune meelepaha rahwa seas selle üle keemas on.

Häbi peaks neil olema! See on meie rahwa häda, et tal õnnetus on olnud isikuid etteotsa walida, kellel nähtawasti arusaamist rahwa psükoloogiast ei ole.

Kui teada saadi, et tänawusel Wabaduse pühal meie wabaduse kangelastele Wabaduse Riste kätte anda tahetakse, siis löi seltskonnas kohe mõte käärima: selleks päewaks Peetri kuju maha!

Ja uue hooga haaras sellest ajakirjandus kinni ning seltskond hakkas asja õhutama. Kuid lüüa walitud mehed oma armetus sõgeduses ja mõttelageduses otsustasid asja teisiti. Siis löi seltskond ise appi: tahtis töö oma jõul ja kulul ära teha. Ag a k a s e d a e i l u b a t u d !

Ja walitsuse wõimud istuwad omal järjel, näewad, ilma et nad näeks, ja kuulewad, ilma et nad kuuleks, ning aitawad oma andeksandmata indifferentisusega Eestile kõrwaloppsid anda sellelgi päewal, kus Eesti

oma maa ja rahwa kaitsjaid awalikult ning kõige ilma ees tänada tahab. Häbi!

Eesti noorseppade wanemate kogu juhatus protesteerib nende noorte eest, kes meie rahwulise lipu omale ilusamaks olemise ja tegutsemise embleemiks on tõstnud, ning ka oma enese nimel kõige waljemalt, kõige ägedamalt walitsuse wõimude ja Tallinna linna walitsusmeeste unise, mõtlemata, andeksandmata ja Eesti nimele häbitawa hoolimatuse, rahwa tahtmise ignoreerimise ja nende eneste hinge armetuse wastu, mis selles ilmus, et nad midagi selleks ei teinud, et Wabaduse kangelastele, kes Eestis orjastawa wägiwalla murdsid, Wabaduse Ristide kätteandmise suureks pühaks, sama wägiwalla tunnismärgid ära koristatud saaks, waid koguni Eesti orjastaja kuju all heaks arwasid Wabaduse Ristid wälja jagada ja et isegi kodanikka ei lubanud neid tunnismärke omal heatahtlisel algatusel, jõul ja kulul ära koristada.

Ta protesteerib kõige ägedamalt sarnase piirita ükskõiksuse wastu meie rahwustunde ja iseteadwuse asjas ja leiab, et niisugused walitsuse ja wõimu juurde seatud mehed, kes rahwa hinge pühadustega rehkendada ei oska, nende wastu awaldatud usaldust wäärt ei ole.

„Noorseppade“ Wanemate kogu juhatus.

KIRI TOIMETUSELE.

Ajakirja „Walwe“ toimetajale.

Palume Teie lugupeetud ajakirjas järgnewatele ridadele arusaamatuse ärahoidmiseks lahkesti ruumi lubada.

Õiendus „Walwes“ nr. 10. awaldatud artikli „Riigikaitse küsimusest“ lhk. 6. kohta.

Ettepanek Wabariigi merewäe teenistusse tagasi tulla tehti merewäe kapten S a l z a ' l e W a b a r i i g i S õ j a w ä g e d e Ü l e m j u h a t a j a n õ u s o l e k u l M e r e j õ u d u d e J u h a t a j a k a u d u , t ä i t s a l e g a a l s e s k o r r a s .

Merejõudude Juhataja k. t.,

Asekapten H e r m .

Merewäe leitnant W a r m a .
(end. staabiülema a. k. t.)

27. weebr. 1922 a. Nr. 4-a.

Nii siis see kiri õiendab ainult seda, et kapten Salza peale Põhja-Lääne armee lagunemist mitte ise ei palunud ennast meie sõjawäkke teenistusesse tagasi wõtta, waid et temale meie merejõudude juhataja kohuste täitja poolt (mitte merejõudude juhataja poolt, nagu see kirjas nimetatud) sõjawägede ülemjuhataja nõusolekul sellekohane ettepanek tehti.

Seega kujuneb asi järgmiseks:

Meie wabadussõja keskpaigas lahkuvad kapten Salza meie sõjawäest, astudes meie iseseiswuse wastu waenulikusse Põhja-Lääne armeesse, näidates sellega meie wabaduswõitluse eesmärgi wastu kõige suuremat külmust ja ükskõiksust, iseäranis kui arwesse wõtta, et Põhja-Lääne armees, kus merewägi puudus, teda kui meremeest õieti tarwis ei olnudki. Meie merejõudude kõige raskemate operatsioonide ajal wiibib ta P.-L. armees, kuid meie merejõud saawad ka ilma temata hästi läbi. Edasi. — P.-L. armee laguneb, Wenemaaga tehakse rahu, meie merejõudude tegewus lõpeb, ja nüüd korraga tehakse kapten Salzale ettepanek Eesti merewäkke uuesti tagasi tulla, s. t. palutakse seda isikut peale sõja lõppu uuesti teenistusesse astuda, kes sõja keskpaigas meie sõjawäest lahkudes, sellega ülesnäitas, et temal Eesti asja wastu mingisugust soojemat huwi pole, et Eesti saatus temale täiesti ükskõikne ja et tema huwid mujal. Millega on see ettepanek põhjendatud? Kas sellega, et rahuajal ilma temata meie merewägi läbi ei saanud? — Waewalt küll, sest sõja ajal, s. t. siis, kui meie merewäel raskemad ülesanded täita olid kui rahu ajal, — siis saadi ju ilma temata hakkama!

Kas ei näita see lugu weel küllalt selgelt, kuiwõrd ükskõiksed on meie wäejuhid meie tähtsama riiklise ülesande — riigikaitse korraldamise küsimuse wastu?! Kas on siis tõesti sellest nii raske aru saada, et sarnaste isikute määramine meie sõjawäkke kõrgemate kohtade peale, mitte meie sõjawäge ja riigikaitset ei kindlusta ega tugewamaks ei tee, waid et wastupidi see nähtus meie sõjawäele, riigikaitsele ja riigile hädaohtlikuks wõib saada.

Toimetus.

Eksituse õiendus.

„Walwes“ nr. 9., kuuendamal leheküljel esimesel weerul, 24-mas reas tuleb „Mihkel Adewerk'i“ asemel „Mihkel Aderkass“ lugeda.

Toimetus.

KORRALAGEDUS RAUDTEEWALITSUSES JA WÄLISMINISTEERIUMIS.

Missugune korralagedus ja hooimatus riikliste huwide wastu meie raudteewalitsuses ja wälisministeeriumis maad on wõtnud, selle tõenduseks toome siin järgmise dokumendi:

EESTI ESITUS

Soomes.

11. nowembril 1921 a.

Nr. 1314.

—o—

Wälisministeeriumile, ärakiri siseministeeriumile ja raudteewalitsusele.

21. septembril s. a. kirjutasin Teile kirja nr. 1078., milles soowitasin tööle asuda, et otsekohene ühendus Helsingist Eesti kaudu Lääne-Euroopasse wõimalikuks saaks ja sõitjatele mitmed tülitawad kitsendused kaotataks.

Täna sain Soome reisibürooft kirja, mille kaasas olid ärakiri reisibüroo kirjast 8. aug. s. a. „An die Direktion der Staatseisenbahnen in Eesti“ ja ärakiri ettepanekust „Vertrag zwischen der Hauptverwaltung der Eisenbahnen Latwijas in Riga befindlich, einerseits, und Finlands Reisebureau, Helsingfors, anderseits.“ Reisibüroo kurdab, et Eesti raudteewalitsus nende ettepaneku peale sugugi ei wasta ja palub saatkonna abi Eesti raudteewalitsuse arwamise teadasaamiseks.

Kuna Soome reisibüroo ettepaneku tegemisest nüüd juba kolm kuud mööda on, on meie raudteewalitsus asja tõenäoliktult juba jõudnud läbikaaluda, mispärast palun reisibüroole wastata ja ka saatkonnale lähemaid teateid saata sõiduwõimalustest Tallinn—Riigi ja kaugemale.

O. Kallas (allkiri).

Nagu kuuleme, olla analoogilist kaebust tõstnud ka Göteborgis asuw „Aktiebolaget Nordisk Reisebureau“, kes meie teedeministeeriumile läinud aasta aprillikuul saadetud wahikirja peale otseühenduse asjus samuti wastust pole saanud.

Kui kaua kestab weel sarnane lubamata korralagedus ja hooletus meie walitsus-asutustes?
L. J.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.